

Czyż Rafał, Kwiaton Marta, Górniak Izabela. Ocena poziomu wiedzy studentów wybranych polskich uczelni wyższych na temat zasad udzielania pierwszej pomocy osobie dorosłej w stanach nagłych = Assessment of knowledge about delivering first aid for an adult in emergency situations among students from selected Polish universities. Journal of Education, Health and Sport. 2016;6(7):399-410. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.58327>
<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/3704>
<https://pbn.nauka.gov.pl/sedno-webapp/works/738402>

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 755 (23.12.2015).
755 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Author (s) 2016;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland

Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.
Received: 15.06.2016. Revised 09.07.2016. Accepted: 15.07.2016.

Ocena poziomu wiedzy studentów wybranych polskich uczelni wyższych na temat zasad udzielania pierwszej pomocy osobie dorosłej w stanach nagłych

Rafał Czyż¹ (rafalczyz1990@o2.pl), Marta Kwiaton¹, Izabela Górniak²

1) Katedra Medycyny Ratunkowej Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

2) Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu

Udzielanie pierwszej pomocy na miejscu zdarzenia stanowi istotne ogniwo łańcucha przeżycia. Młodą i aktywną, a przede wszystkim bardzo liczną grupą społeczną są studenci, dlatego tak ważne jest, aby aktualne wytyczne udzielania pierwszej pomocy były im dobrze znane.

Celem niniejszego badania była ocena poziomu wiedzy studentów z zakresu udzielania pierwszej pomocy w sytuacjach nagłych.

Anonimowa i autorska ankieta została rozdystrybuowana wśród 459 studentów z Wrocławia, Poznania i Bydgoszczy (59% kobiet, 41% mężczyzn) w wieku $22,5 \pm 1,9$ lat. Kwestionariusz zawierał 19 pytań, w tym test wiedzy z zakresu pierwszej pomocy o maksymalnej do zdobycia ilości punktów: 7.

Średni wynik testu wiedzy z zakresu pierwszej pomocy w ogólnej grupie badanej wyniósł $4,7 \pm 1,2$ punktów. Najwyższy średni wynik uzyskali studenci z Wrocławia, najniższy natomiast – studenci z Poznania ($5,0 \pm 1,3$ vs. $4,2 \pm 1,1$). Grupa studentów z Bydgoszczy uzyskała średni wynik na poziomie $4,6 \pm 1,1$. Zaledwie 14% studentów zadeklarowało, że brało udział w zajęciach pierwszej pomocy organizowanych przez uczelnię. Alarmujący wydaje się również fakt, iż około 30% studentów nigdy nie uczestniczyło w żadnym szkoleniu, podczas gdy ponad 32% badanych znalazło się w przeszłości w sytuacji, w której musieli udzielić pierwszej pomocy osobie poszkodowanej. Z kolei o automatycznym defibrylatorze zewnętrznym słyszało ponad 84% uczniów, jednakże jedynie 76% z nich wie dokładnie, co to za urządzenie i do czego służy. Ponad 96% studentów jest świadomych o prawnym zobowiązaniu do udzielania pierwszej pomocy osobie poszkodowanej.

Wiedza studentów na temat udzielania pierwszej pomocy jest niewystarczająca. Istnieje potrzeba organizacji kursów przypominających z zakresu udzielania pomocy oraz najnowszych algorytmów pierwszej pomocy.

Słowa kluczowe: pierwsza pomoc, studenci, stany nagłe.

Assessment of knowledge about delivering first aid for an adult in emergency situations among students from selected Polish universities

Delivering first aid at the spot of the accident is an essential link of the survival chain. A young and active socially group like students should know current first aid guidelines.

The aim of this study was to evaluate the level of students' knowledge in delivering first aid in emergency situations.

Anonymous and author's survey was carried out on a group of 459 students from Wrocław, Poznań and Bydgoszcz (59% women, 41% men) aged 22.5 ± 1.9 . The questionnaire comprised of 19 questions about general experience with first aid and quiz questions about practical knowledge in first aid delivery. The maximal amount of points to obtain in the quiz was 7.

The average result for the quiz section of the questionnaire for the entire examined group amounted to 4.7 ± 1.2 points. The highest average result got students from Wrocław and the lowest average result got students from Poznań (5.0 ± 1.3 vs. 4.2 ± 1.1). Student group from Bydgoszcz achieved the average result of 4.6 ± 1.1 points. Only 14% of students declared participation in lessons about delivering first aid organized by the college. Also alarming seems the fact that about 30% of the students never took part in such training. Over the 32% of the examined students was in an emergency situation that required them to provide first help to an injured person. About the automated external defibrillator heard over the 84% of those surveyed, however, only 76% of them know exactly what it is and what the device is used for. Over the 96% of the students are aware of the material fact of obliging to delivering first aid to an injured person.

Students knowledge about delivering first aid is insufficient. There is a need to organize refresher courses about delivering first aid and the newest first aid algorithms.

Key words: first help, students, emergencies.

Wstęp

Europejska Rada Resuscytacji w swoich najnowszych doniesieniach wyraźnie podkreśliła fakt, iż nagłe zatrzymanie krążenia - NZK (sudden cardiac arrest - SCA) jest nadal jedną z najczęstszych przyczyn zgonów w Europie. Według statystyk nagłe zatrzymanie krążenia jest przyczyną śmierci około 350 000 do 700 000 osób rocznie, biorąc pod uwagę zaledwie teren kontynentu europejskiego [1]. W nawiązaniu do tak szokujących danych bardzo pożądane wydaje się nieustanne rozpowszechnianie wszelkiej wiedzy z zakresu pierwszej pomocy wśród społeczeństwa oraz praktyczne nauczanie umiejętności udzielania pomocy medycznej na różnego rodzaju szkoleniach oraz kursach. W związku z tym, że wczesne rozpoczęcie udzielania pierwszej pomocy przez świadków już na miejscu zdarzenia stanowi istotny element łańcucha przeżycia i w dużym stopniu zwiększa szanse poszkodowanego na przeżycie, istotne jest dążenie do kształtowania społecznego poglądu, iż niesienie pomocy jest najwyższym dobrem w hierarchii wartości. Niejednokrotnie jednak zaniechanie pierwszej pomocy osobie poszkodowanej nie wynika z niechęci, czy też,

niezainteresowania, ale właśnie z braku specjalistycznej wiedzy i umiejętności udzielania pomocy medycznej.

Studenci uczelni wyższych jako grupa społeczna stanowią liczną i aktywną grupę, dlatego z dużą dozą prawdopodobieństwa w swoim życiu mogą znaleźć się w sytuacji konieczności udzielenia pomocy zarówno członkom swojej rodziny, przyjaciołom, znajomym, jak również całkowicie przypadkowej osobie w miejscu publicznym. Studenci należą do grupy wiekowej, w której stopień przyswajania wiedzy jest bardzo wysoki [2,3] a co w umiejętny sposób wykorzystane, może stać się również idealnym podłożem na rozwój wiedzy i umiejętności w zakresie pierwszej pomocy. Z analizy wielu badań różnych autorów, pomimo stopniowo wzrastającego społecznego zasobu wiedzy na temat pierwszej pomocy, nadal jest on na niewystarczającym poziomie [4-8]. Dodatkowo należy wziąć pod uwagę fakt, iż raz zdobytą wiedzę na temat m.in. algorytmów postępowania medycznego należy regularnie utrzymywać i aktualizować z najnowszymi wytycznymi, a umiejętności doskonalić i trenować na cyklicznych zajęciach oraz szkoleniach pierwszej pomocy z profesjonalnymi trenerami. Chęć poznania aktualnego poziomu wiedzy i umiejętności studentów z zakresu udzielania pomocy medycznej było motywacją do stworzenia niniejszej pracy.

Cel pracy

Celem badania była ocena stanu wiedzy studentów wybranych polskich uczelni wyższych z zakresu udzielania pierwszej pomocy osobom w stanie zagrożenia życia i/lub zdrowia.

Material i metody

Grupę badaną stanowiło 459 studentów w wieku $22,5 \pm 1,9$ lat. Wszystkie ankietowane osoby były studentami polskich uczelni wyższych niemedycznych z takich miast jak Wrocław, Bydgoszcz i Poznań. Na potrzeby przeprowadzenia badania stworzony został autorski, w pełni anonimowy kwestionariusz. Niniejsza ankieta składała się z 19 pytań, których głównym celem było sprawdzenie poziomu wiedzy studentów na temat zagadnień związanych z udzielaniem podstawowej pomocy medycznej osobie poszkodowanej. Pierwsza część ankiety dotyczyła danych demograficznych: wieku, płci oraz miejsca studiowania, druga część natomiast miała na celu określenie poziomu wiedzy na temat udzielania pierwszej pomocy. Respondentom zadano również pytania dotyczące odczuwania strachu w związku z czynnościami medycznymi, uczestnictwa w kursach i szkoleniach pierwszej pomocy oraz poproszono o subiektywną ocenę własnych umiejętności udzielania pomocy osobie w stanie zagrożenia zdrowia i życia. Poziom wiedzy studentów na temat udzielania pierwszej pomocy został określony na podstawie wyniku z testu wiedzy składającego się z 7 pytań. Pytania dotyczyły stanów nagłych i zostały stworzone na podstawie aktualnych wytycznych Europejskiej Rady Resuscytacji – ERC [1].

Kwestionariusz badania był dystrybuowany w głównej mierze przy wykorzystaniu portali społecznościowych w formie elektronicznego szablonu ankietowego. Wykorzystana metoda pozwoliła na zapewnienie ankietowanym pełnej anonimowości oraz nieograniczonego czasu na udzielenie odpowiedzi na wszystkie zadane pytania. Badanie kończyło się wysłaniem uzupełnionego kwestionariusza do ogólnej bazy danych, co jednocześnie wiązało się z wyrażeniem zgody na udział w badaniu. Wszystkie kompletne ankiety zostały poddane analizie przy wykorzystaniu programu Statistica 12 [9]. Niezbędnymi warunkami decydującymi o włączeniu ankietowanego do badania były: wiek ponad 18 lat, deklaracja statusu studenta uczącego się poza uczelnią medyczną.

Wyniki badań

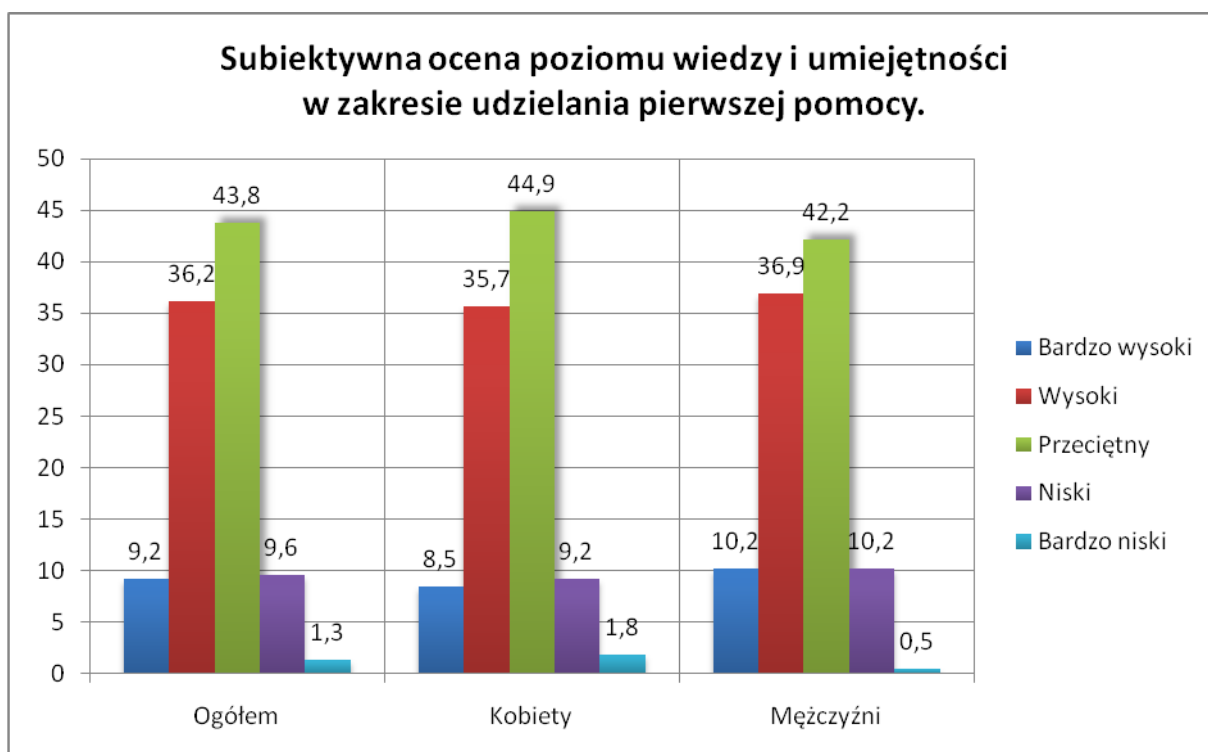
Grupą badaną zostało 459 studentów, w tym 272 kobiety oraz 187 mężczyzn, co stanowiło odpowiednio 59,3% i 40,7% ogółu ankietowanych. Średnia wieku uczestników badania wyniosła $22,5 \pm 1,9$ lat, z czego podgrupa kobiet charakteryzowała się wyższą średnią wieku w porównaniu z podgrupą mężczyzn. 70% studentów zadeklarowało udział w dowolnym szkoleniu z zakresu pierwszej pomocy. Analizując odpowiedzi na pytania umieszczone w kwestionariuszu, można stwierdzić, iż odczuwanie lęku, czy też strachu w związku z udzielaniem pierwszej pomocy to częste zjawisko zarówno wśród ankietowanych kobiet (64%), jak mężczyzn, choć w przypadku tych ostatnich w mniejszym stopniu (36%). Prawny aspekt konieczności podjęcia działań zmierzających do udzielenia niezbędnej pomocy medycznej osobie poszkodowanej jest znany zdecydowanej większości ankietowanych (96%). W tabeli 1. umieszczone zostały dane dotyczące grupy badanej z podziałem na płeć, które przedstawiają liczebność, wiek, udział w kursie pierwszej pomocy, odczuwanie lęku w związku z udzielaniem pierwszej pomocy oraz znajomość prawnych aspektów niesienia pomocy.

	Cała grupa badana n (%)	Płeć żeńska n (%)	Płeć męska n (%)
Liczebność grupy n (%)	459 (100)	272 (59,3)	187 (40,7)
Wiek (lata)	$22,5 \pm 1,9$	$22,6 \pm 2,1$	$22,3 \pm 1,6$
Udział w kursie / szkoleniu z zakresu pierwszej pomocy n (%)	321 (69,9)	185 (57,6)	136 (42,4)
Odczuwanie lęku / strachu w związku z udzieleniem pierwszej pomocy osobie poszkodowanej n (%)	217 (47,3)	139 (64,1)	78 (35,9)
Znajomość prawnych aspektów udzielania pierwszej pomocy n (%)	439 (95,6)	256 (58,3)	183 (41,7)

Tabela 1. Podział grupy badanej według płci, przedstawiający jej liczebność, wiek, udział w kursie pierwszej pomocy, odczuwanie lęku w związku z udzielaniem pierwszej pomocy oraz znajomość prawnych aspektów niesienia pomocy.

Źródło: opracowanie własne.

Analizując zawartą w ankiecie kwestię subiektywnej oceny poziomu własnej wiedzy i umiejętności w zakresie udzielania pierwszej pomocy osobie poszkodowanej, większość ankietowanych osób ocenia ją na poziomie przeciętnym – 44%, na poziomie wysokim zaś – 36%. Porównując podgrupy wyłonione ze względu na płeć, różnią się one od siebie w małym stopniu (poziom wiedzy i umiejętności na poziomie przeciętnym: ♀ - 45%, ♂ - 42%; na poziomie wysokim: ♀ - 36%, ♂ - 37%). Na rycinie 1. został przedstawiony szczegółowy rozkład odpowiedzi z podziałem na płeć, natomiast w tabeli 1. zostały zawarte dokładne dane liczbowe i procentowe.

Rycina 1. Subiektywna ocena poziomu własnej wiedzy i umiejętności w zakresie udzielania pierwszej pomocy z podziałem grupy badanej na płeć.

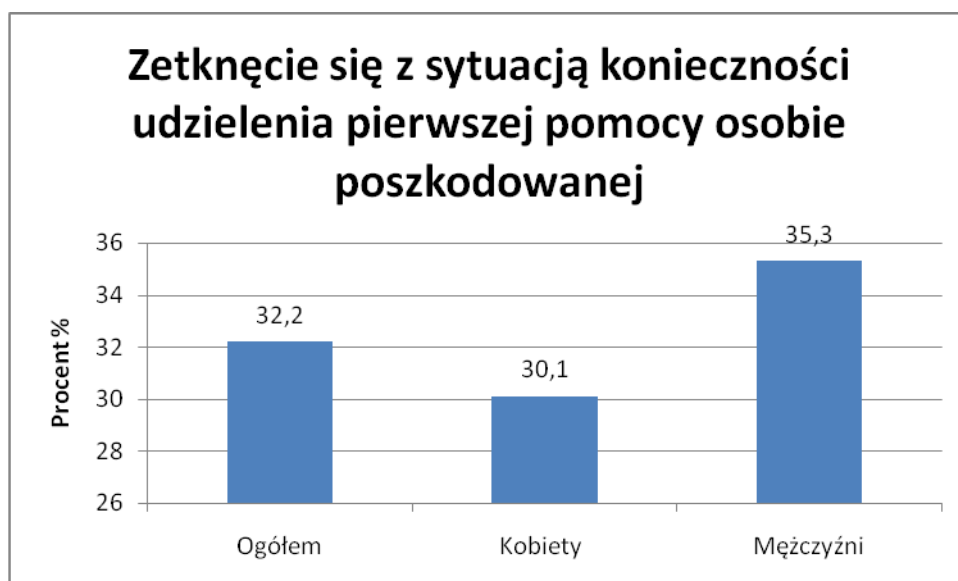
Źródło: opracowanie własne.

		Cała grupa badana n (%)	Płeć żeńska n (%)	Płeć męska n (%)
Subiektywna ocena poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie udzielania pierwszej pomocy n (%)	Bardzo wysoki	42 (9,2)	23 (8,5)	19 (10,2)
	Wysoki	166 (36,2)	97 (35,7)	69 (36,9)
	Przeciętny	201 (43,8)	122 (44,9)	79 (42,2)
	Niski	44 (9,6)	25 (9,2)	19 (10,2)
	Bardzo niski	6 (1,3)	5 (1,8)	1 (0,5)

Tabela 2. Subiektywna ocena poziomu własnej wiedzy i umiejętności w zakresie udzielania pierwszej pomocy z podziałem grupy badanej na płeć i uwzględnieniem procentowego rozkładu.

Źródło: opracowanie własne.

Z sytuacją, w której wystąpiła potrzeba udzielenia pierwszej pomocy osobie poszkodowanej, spotkało się około 32% ankietowanych. Jednocześnie można stwierdzić, iż częściej byli to mężczyźni, aniżeli kobiety (35% vs. 30%). Rycina 2. zawiera graficzne zaprezentowanie wyżej opisanego zagadnienia.

Rycina 2. Zetknięcie się z sytuacją konieczności udzielenia pierwszej pomocy osobie poszkodowanej z podziałem na płeć.

Źródło: opracowanie własne.

Z analizy pytań dotyczących automatycznego defibrylatora zewnętrznego (AED) wynika, iż zdecydowana większość ankietowanych zetknęła się z nazwą tego urządzenia i słyszała o możliwości jego zastosowania (84%). Informacje te były najbardziej rozpowszechnione kolejno wśród studentów z Wrocławia (88%), uczniów z Poznania (81%), nieznacznie rzadziej zaś wśród bydgoskich studentów (80%). Mówiąc o tym urządzeniu w kontekście wyników badań należy podkreślić, że jedynie 76% ogółu ankietowanych było w stanie wskazać prawidłową odpowiedź w pytaniu dotyczącym sposobu działania tego urządzenia. Jedynie $\frac{3}{4}$ ankietowanych wiedziało, że automatyczny defibrylator zewnętrzny: wydaje głosowe komendy dotyczące użytkowania i obsługi urządzenia, razi prądem poszkodowanego, jeżeli uzna to za konieczne/wymagane oraz nie zastępuje uciśnięć klatki piersiowej. Pod względem podziału grupy badanej na miasto studiowania, najlepszą znajomością działania AED wykazali się studenci z Bydgoszczy, następnie z Poznania i na końcu z Wrocławia. Szczegółowy rozkład procentowy wyżej opisanych zagadnień dotyczących automatycznego defibrylatora zewnętrznego zawarte zostały w tabeli 3.

	Ogólna grupa badana n=459 n (%)		Podgrupa studentów z Wrocławia n=232 n (%)		Podgrupa studentów z Poznania n=121 n (%)		Podgrupa studentów z Bydgoszczy n=106 n (%)	
Czy kiedykolwiek słyszał/a Pan/i o urządzeniu AED (automatyczny defibrylator zewnętrzny)?	386 (84,1)		203 (87,5)		98 (81)		85 (80,2)	
	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂
	227 (58,8)	159 (41,2)	121 (59,6)	82 (40,4)	61 (62,2)	37 (37,8)	45 (52,9)	40 (47,1)
Znajomość działania i zastosowania urządzenia AED (automatycznego defibrylatora zewnętrznego)	348 (75,8)		174 (75)		91 (75,2)		83 (78,3)	
	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂
	204 (58,6)	144 (41,4)	105 (60,3)	69 (39,7)	53 (58,2)	38 (41,8)	46 (55,4)	37 (44,6)

Tabela 3. Rozpowszechnienie informacji o urządzeniu AED wśród grupy badanej z podziałem na miasto studiowania oraz znajomość działania i zastosowania tego urządzenia wśród podanych grup.

Źródło: opracowanie własne.

W poniższej tabeli 4. zostały przedstawione pytania testu wiedzy, sprawdzające poziom wiedzy ankietowanego z zakresu udzielania pierwszej pomocy osobie poszkodowanej. Z analizy zebranych danych wynika, że największy problem stworzyło udzielenie prawidłowej odpowiedzi na pytanie dotyczące właściwego sposobu zatamowania krwotoku zewnętrznego – 44% dobrych odpowiedzi w całej grupie badanej. Najwięcej poprawnych odpowiedzi studenci udzielili na pytanie dotyczące stosunku oddechów ratowniczych do uciśnień klatki piersiowej u osoby dorosłej – 88% ankietowanych (♀ - 86%, ♂ - 91%). Wszystkie pytania medyczne z zakresu pierwszej pomocy wraz z prawidłową odpowiedzią i procentowym wynikiem w każdej z podgrup zawarte zostały w tabeli 4.

	Pytanie testu wiedzy medycznej	Prawidłowa odpowiedź	Prawidłowe odpowiedzi w ogólnej grupie badanej n (%)	Prawidłowe odpowiedzi w podgrupie kobiet n (%)	Prawidłowe odpowiedzi w podgrupie mężczyzn n (%)
1.	Pierwszą czynnością, którą podjął/a by Pan/i przybywając na miejsce wypadku/zdarzenia byłoby:	Zabezpieczenie miejsca zdarzenia i własnego bezpieczeństwa.	316 (68,9)	182 (66,9)	134 (71,7)
2.	Jak długo powinna trwać ocena oddechu u osoby poszkodowanej?	10 sekund	307 (66,9)	184 (67,6)	123 (65,8)
3.	Czy oprócz oceny oddechu osoby poszkodowanej powinno się przystąpić do oceny tętna?	Nie	288 (62,7)	186 (68,4)	102 (54,5)
4.	Prawidłowy stosunek oddechów ratowniczych do uciśnień klatki piersiowej u osoby dorosłej wynosi:	30:2	403 (87,8)	233 (85,7)	170 (90,9)
5.	AED (automatyczny defibrylator zewnętrzny) to urządzenie, które:	Wszystkie powyższe odpowiedzi: • Wydaje głosowe komendy dotyczące użytkowania i obsługi urządzenia, • Razi prądem poszkodowanego, jeżeli uzna to za konieczne/ wymagane, • Nie zastępuje uciśnień klatki piersiowej	348 (75,8)	204 (75)	144 (77)
6.	Pierwszą czynnością którą powinien/na Pan/i wykonać w sytuacji zadławienia ciałem obcym, któremu towarzyszy nieefektywny kaszel u poszkodowanego to:	Uderzenia w okolicę między łopatkową (5 prób) a następnie uciśnięcia nadbrzusza (5 prób)	372 (81)	230 (84,6)	142 (75,9)
7.	W celu zatamowania krwotoku zewnętrznego zastosuje Pan/i:	Opatrunek uciskowy bezpośrednio w miejscu zranienia	200 (43,6)	100 (39)	94 (50,3)

Tabela 4. Pytania medyczne z zakresu udzielania pierwszej pomocy medycznej wraz z prawidłowym wariantem odpowiedzi oraz procentowym udziałem odpowiedzi w każdej z podgrup.

Źródło: opracowanie własne.

Dokonując podziału ogółu ankietowanych na podgrupy zależne od miejsca studiowania została stworzona tabela 5., w której przedstawiono pytania testu wraz z procentowym udziałem prawidłowych odpowiedzi. Według niej studenci z Wrocławia uzyskali najwyższy procentowy udział prawidłowych odpowiedzi w pytaniach dotyczących: czasu trwania oceny oddechu u osoby poszkodowanej (69,8%), stosunku oddechów ratowniczych do uciśnień klatki piersiowej u osoby dorosłej (92,7%) oraz sposobu zaopatrzenia krwotoku zewnętrznego (50%). Studenci z Poznania, najlepiej wśród innych podgrup, poradzi sobie z pytaniami dotyczącymi: zabezpieczenia miejsca zdarzenia, zadbania o bezpieczeństwo własne ratownika (71%) oraz czynności związanych z udzieleniem pierwszej pomocy w przypadku zadławienia ciałem obcym u osoby dorosłej (82%). Największy odsetek prawidłowych odpowiedzi na pytania dotyczące braku konieczności kontroli tętna w ocenie poszkodowanego oraz sposobu działania automatycznego defibrylatora zewnętrznego uzyskali uczniowie niemedycznych szkół wyższych z Bydgoszczy (72% oraz 78%).

	Pytanie testu wiedzy medycznej	Prawidłowa odpowiedź	Prawidłowe odpowiedzi w podgrupie studentów z Wrocławia n (%)	Prawidłowe odpowiedzi w podgrupie studentów z Poznania n (%)	Prawidłowe odpowiedzi w podgrupie studentów z Bydgoszczy n (%)
1.	Pierwszą czynnością, którą podjął/a by Pan/i przybywając na miejsce wypadku/zdarzenia byłoby:	Zabezpieczenie miejsca zdarzenia i własnego bezpieczeństwa.	162 (69,8)	86 (71,1)	68 (64,2)
2.	Jak długo powinna trwać ocena oddechu u osoby poszkodowanej?	10 sekund	162 (69,8)	84 (69,4)	61 (57,6)
3.	Czy oprócz oceny oddechu osoby poszkodowanej powinno się przystąpić do oceny tętna?	Nie	150 (64,7)	62 (51,3)	76 (71,7)
4.	Prawidłowy stosunek oddechów ratowniczych do uciśnień klatki piersiowej u osoby dorosłej wynosi:	30:2	215 (92,7)	93 (76,9)	95 (89,6)
5.	AED (automatyczny defibrylator zewnętrzny) to urządzenie, które:	Wszystkie powyższe odpowiedzi: • Wydaje głosowe komendy dotyczące użytkowania i obsługi urządzenia, • Razi prądem poszkodowanego, jeżeli uzna to za konieczne/ wymagane, • Nie zastępuje uciśnień klatki piersiowej	174 (75)	91 (75,2)	83 (78,3)

6.	Pierwszą czynnością którą powinien/na Pan/i wykonać w sytuacji zadławienia ciałem obcym, któremu towarzyszy nieefektywny kaszel u poszkodowanego to:	Uderzenia w okolicę między łopatkową (5 prób) a następnie uciśnięcia nadbrzusza (5 prób)	187 (80,6)	99 (81,8)	86 (81,1)
7.	W celu zatamowania krwotoku zewnętrznego zastosuje Pan/i:	Opatrunek uciskowy bezpośrednio w miejscu zranienia	116 (50)	35 (28,9)	49 (46,2)

Tabela 5. Pytania medyczne z zakresu udzielania pierwszej pomocy medycznej wraz z procentowym udziałem prawidłowych odpowiedzi w każdej z podgrup wyróżnionych ze względu na miejsce studiowania ankietowanego.

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę wszystkie pytania, dotyczące udzielania pierwszej pomocy osobie dorosłej w stanie nagłym, średnia dobrych odpowiedzi w całej grupie badanej wyniosła $4,69 \pm 1,2$ poprawnych odpowiedzi na 7 zadanych pytań. Wyższą średnią prawidłowych odpowiedzi uzyskały kobiety ($4,75 \pm 1,3$ vs. $4,60 \pm 1,2$). W porównaniu trzech miast najwyższą średnią dobrych odpowiedzi uzyskali studenci z Wrocławia. Wszystkie opisane dane zostały zawarte w poniższej tabeli 6. i tabeli 7.

	Ogółem (średnia \pm odchylenie standardowe)	Kobiety (średnia \pm odchylenie standardowe)	Mężczyźni (średnia \pm odchylenie standardowe)
Wynik testu wiedzy medycznej	$4,69 \pm 1,2$	$4,75 \pm 1,3$	$4,60 \pm 1,2$

Tabela 6. Wynik testu wiedzy medycznej z podziałem na płeć.

Źródło: opracowanie własne.

	Ogółem (średnia \pm odchylenie standardowe)	Wrocław (średnia \pm odchylenie standardowe)	Poznań (średnia \pm odchylenie standardowe)	Bydgoszcz (średnia \pm odchylenie standardowe)
Wynik testu wiedzy medycznej	$4,69 \pm 1,3$	$4,98 \pm 1,3$	$4,24 \pm 1,1$	$4,56 \pm 1,1$

Tabela 7. Wynik testu wiedzy medycznej z podziałem na miasto studiowania ankietowanego.

Źródło: opracowanie własne.

Dyskusja

Posiadanie wiedzy medycznej oraz umiejętności praktycznego jej udzielenia stanowi ważny element egzystencji społecznej. Poczucie bezpieczeństwa powinno rozpoczynać się od świadomości konieczności posiadania umiejętności i wiedzy medycznej, które mogą pomóc drugiemu człowiekowi w stanie zagrożenia jego życia lub zdrowia.. Dzięki takiej postawie możliwe jest budowanie swoistego fundamentu, który mógłby posłużyć jako podstawa zaawansowanego systemu ochrony zdrowia, gdzie pierwszy element stanowiłyby

właśnie najprostsze, ale jakże istotne, czynności pierwszej pomocy medycznej. Statystyki dotyczące uczestniczenia społeczeństwa polskiego w szkoleniach z zakresu pierwszej pomocy są nadal, pomimo postępującego rozwoju metod nauczania, czy też dostępu do zaawansowanych kursów, niezadowalające [10]. Przeprowadzone badanie pozwoliło stwierdzić, że prawie $\frac{3}{4}$ ankietowanych studentów brało udział w szkoleniu pierwszej pomocy, jednakże prawie połowa respondentów w swoich kwestionariuszach deklaruje lęk przed podjęciem działania i udzieleniem pomocy poszkodowanemu. Dodatkowo należy podkreślić, że strach przed udzieleniem pomocy dominuje bardziej w odczuciu kobiet niż mężczyzn (64% vs. 36%). Ten aspekt dobrze koreluje z barierami psychologicznymi opisywanymi przez innych autorów [8,11]. Stawiane jako pretekst do zaniechania udzielania pomocy takie powody jak strach przed wyrządzeniem krzywdy poszkodowanemu lub obawy przed odpowiedzialnością prawną powinno się minimalizować poprzez budowanie wysokiego poziomu świadomości społecznej, opartego na pewnej wiedzy medycznej i umiejętnościach działających jako wyuczone i przećwiczone odruchy.

Analiza wyników niniejszej pracy uwidacznia, iż największy problem studenci mieli z udzieleniem prawidłowej odpowiedzi na pytanie dotyczące krwotoku zewnętrznego, a dokładniej ujmując – prawidłowego sposobu jego zaopatrzenia. Z badań własnych wynika, że jedynie około 44% respondentów wskazało prawidłową odpowiedź, a więc bezpośredni opatrunek uciskowy w miejscu zranienia. Podobnie niskie wyniki uzyskano również w badaniach przeprowadzonych przez zespół pod kierunkiem Chemperek [4], gdzie prawidłowa odpowiedź była wskazywana przez zaledwie około 15% badanych studentów. Źródła tak niskiego wskaźnika prawidłowych odpowiedzi możemy doszukiwać się właśnie w wiedzy opartej na starych algorytmach i zaleceniach oraz braku aktualizowania jej do obecnie obowiązujących. Duży odsetek studentów w powyższych pracach wskazuje opaskę uciskową, założoną nad miejscem zranienia jako pierwszą i najskuteczniejszą metodę tamowania krwawienia zewnętrznego, co należy już do przeszłości.

Uzyskane wyniki badań własnych, a w szczególności dotyczące zagadnień związanych z automatycznym defibrylatorem zewnętrznym (AED), uświadamiają o potrzebie kontynuacji wszelkich prac mających na celu rozpowszechnienie wiedzy na temat tego urządzenia oraz umiejętności użycia go w sytuacji zagrożenia życia osoby poszkodowanej. Za potwierdzenie takiej konieczności można uznać wyniki własne badań, które jednoznacznie ukazują, iż znajomość urządzenia jest na poziomie zadowalającym (84%), natomiast już znajomość podstaw jego działania jest mniejsza i obca 24% ankietowanych.

Wnioski

Na podstawie przedstawionych wyników sformułowano następujące wnioski:

1. Stan wiedzy studentów na temat udzielania pierwszej pomocy jest niezadowalający.
2. Program Publicznego Dostępu do defibrylacji PAD (Public Access Defibrillator) powinien być szeroko rozpowszechniany we wszelkiego rodzaju mediach np. portalach społecznościowych.
3. Istnieje potrzeba organizacji kursów przypominających z zakresu udzielania pomocy oraz najnowszych algorytmów postępowania ratowniczego.
4. Rozpowszechnianie najnowszych algorytmów postępowania w różnego rodzaju kampaniach społecznych może wpłynąć pozytywnie na poziom wiedzy społecznej na temat udzielania pierwszej pomocy.
5. Zajęcia z zakresu pierwszej pomocy medycznej powinny stanowić podstawowy element programu nauczania bez względu na kierunek studiów czy też rodzaj uczelni wyższej.

Wykaz piśmiennictwa

1. Monsieurs KG, Nolan JP, Bossaert LL, Greif R, Maconochie IK, Nikolaou NI, et al. European Resuscitation Council Guidelines for Resuscitation 2015: Section 1. Executive summary. *Resuscitation*. 2015; 95: 1–80.
2. Starc B, Peacan M,: Training of medical students in resuscitation at the University of Ljubljana. *Resuscitation* 1996 Jul;32(1):19-22
3. Altintas KH, Aslan D, Yildiz AN, Subasi N, Elcin M, Odabasi O, I wsp.: The evaluation of first aid and basic life support training for the first year university students. *Tokohu J Exp Med* 2005;205(2):57-69.
4. Chemperek E, Rudnicka-Drozak E,: Knowledge of first-aid rules among students. *Ann UMCS* 2000;55:61-6.
5. Wiśniewski J, Majewski WD,: Ocena poziomu wiedzy nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych w zachodniopomorskiem na temat pierwszej pomocy medycznej. *Ann Acad Med. Stetin* 2007;53:114-23.
6. Olejniczak D, Miciuk D, Religioni U,: Ocena stanu wiedzy studentów Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego na kierunku pielęgniarstwo na temat udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. *Piel Zdr Publ* 2013;3,2:101–110.
7. Wojczyk A.: Stan wiedzy studentów pielęgniarstwa na temat resuscytacji krążeniowo-oddechowej. *PU-HSP* 2015;9,2:7–11.
8. Hubble M, Bachman M, Price R, Martin N, Huie D: Willingness of high school students to perform cardiopulmonary resuscitation and automated external defibrillation, *Prehospital Emergency Care*, Vol. 7, Nr 2, 2003, 219-224.
9. StatSoft, Inc. (2014). STATISTICA data analysis software system, version 12. www.statsoft.com.
10. Ośrodek Badania Opinii Publicznej (TNS OBOP), „Gotowość i umiejętności Polaków w zakresie udzielania pierwszej pomocy”, Warszawa 2003.
11. Czyż R: Badania nad czynnikami mogącymi mieć wpływ na udzielanie pierwszej pomocy osobie leżącej w miejscu publicznym. *Journal of Education, Health and Sport*. 2016;6(3):159-172.